

<https://hstryres.uz/journal/index.php/makro>

2025, № 2 (8)

ISSN-3030-3761

ТАРИХИЙ ТАДҚИҚОТЛАР
Илмий журнали

ИСТОРИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
Научный журнал

HISTORICAL RESEARCHES
Scientific journal

ТОШКЕНТ-2025

ТАРИХИЙ ТАДҚИҚОТЛАР
ИСТОРИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
HISTORICAL RESEARCHES

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети

Бош муҳаррир ўринбосори:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief editor:

Шакиров Ильяс Рахимзянович
т.ф.ф.д., (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори, профессор, Академик
Ўзбекистон Миллий университети
Сулейманов Рустам Хамидович
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Муминов Алишер Гаффарович
Сиёсий фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Зуев Андрей Сергеевич
тарих фанлари доктори, профессор
Новосибирск Давлат университети
Ишанхужаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Холиқулов Ахмад Баймаҳаматович
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Габриэльян Софья Ивановна
тарих фанлари доктори, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Убайдуллаева Барно Машрабжоновна
тарих фанлари доктори, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Очилдиев Файзулла Бобоқулович
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Саидбобоев Зокиржон Абдукаримович
тарих фанлари номзоди, профессор
Ўзбекистон Миллий университети
Азизов Илдар Рафаэлович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Бизнес ва тадбиркорлик олий мактаби

Сиддиқов Равшан Бердимуратович
тарих фанлари номзоди, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Тухтабеков Козимбек Азимбекович
тарих фанлари номзоди, доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Бабабеков Акбар Давурбаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети
Баҳранов Шерзод Таштурсунович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Жамоат ҳафсизлиги университети
Алиазарова Дилдора Валишеровна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Холиқулова Шахноза Боймуҳамматовна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Навоий Давлат педагогика институти
Нормуродов Дилмурод Раҳматуллаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Абдулаева Нигора Санжаровна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Давлат Жаҳон тиллари университети
Тоғаев Жасур Эркинович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Усаров Умид Абдумавлянович
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
Ўзбекистон Миллий университети
Эгамбердиева Гузаль Акрамжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети
Эшқувватов Бобир Валикул ўғли
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Ўзбекистон Миллий университети

Контакт редакции журнала
Город Ташкент, улица Мирзо Голиба,
Исторический факультет
Национального Университета
Узбекистана имени Мирзо Улугбека
Web: <https://hstryres.uz/journal/>
E-mail: I.Shakirov91@mail.ru
Тел: +998900382203

Contact Editors of journal
Tashkent city, street of Mirzo Golib,
Faculty of history of the National
university of Uzbekistan named after
Mirzo Ulugbek
Web: <https://hstryres.uz/journal/>
E-mail: I.Shakirov91@mail.ru
Phone: +998900382203

МУНДАРИЖА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Авлаев Камол Рўзиевич БУХОРО АМИРЛИГИНИНГ ҚЎҚОН ХОНЛИГИ БИЛАН САВДО АЛОҚАЛАРИНИНГ АСОСИЙ ЖИХАТЛАРИ	4
2. Адилов Аброр Анварович УРУШНИНГ ИККИНЧИ ЯРМИДА СОВЕТ ДИНИЙ СИЁСАТИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР	18
3. Алиназарова Дилдора Валишеровна ИЗ ИСТОРИИ ФОТОЖУРНАЛИСТИКИ	34
4. Габриэльян Софья Ивановна ДИПЛОМАТИЧЕСКАЯ БОРЬБА ВОКРУГ ПРОЕКТОВ СТРОИТЕЛЬСТВА ДОРОГ В ИРАНЕ В 1880-1890-е ГОДЫ	50
5. Гюль Таир Играрович РЕЛИГИОЗНАЯ ПОЛИТИКА И МЕЖКОНФЕССИОНАЛЬНЫЕ ОТНОШЕНИЯ В КУШАНСКОЙ ИМПЕРИИ	73
6. Джураева Санабар Нурматовна ЎЗБЕКИСТОНДА ЗАМОНАВИЙ ТУРИЗМНИ РИВЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	83
7. Ergashev Husan Yusup o'g'li TARIX FANINING RIVOJI UCHUN OLIV BORILGAN ISHLAR VA ULARNING NATIJALARI	93
8. Эгамбердиева Гузаль Акрамжановна ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА И ТУРЦИИ В УСЛОВИЯХ СТРАТЕГИИ ДЕЙСТВИЙ	100
9. Ишанходжаева Замира Раимовна СОХРАНЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ В НАЦИОНАЛЬНОМ УНИВЕРСИТЕТЕ УЗБЕКИСТАНА (САГУ) В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ	110
10. Иноятова Дилорам Менглиевна ВЛИЯНИЕ РЕПРЕССИВНОЙ ПОЛИТИКИ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ НА ЖИЗНЬ НЕМЦЕВ ИЗ СРЕДНЕАЗИАТСКИХ РЕГИОНОВ ВО ВРЕМЯ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ	118
11. Йўлдошев Салимжон Валиевич ФАРҒОНА ВОДИЙСИДА ЙИЛҚИЧИЛИК ХЎЖАЛИГИ: АНЪАНА ВА ТАЖРИБА	129
12. Raxmanqulova Zumrad Boyxurozovna XX ASRNING 20-80 YILLARI TADQIQOTLARIDA O'RTA OSIYO XONLIKLARI VA USMONIYLAR DAVLATI O'RTASIDAGI IJTIMOIY-SIYOSIY ALOQALARNING YORITILISHI	138

Джурсаева С. Н.
“Ўзбекистон тарихи” кафедраси доценти., DSc
Ўзбекистон Миллий университети
sanabar.djuraeva@bk.ru

ЎЗБЕКИСТОНДА ЗАМОНАВИЙ ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада бугунги кунда жаҳонда туризм устувор соҳага айланганлиги, тарихий объектлар, зиёратгоҳларга жаҳон моддий мероси сифатида катта эътибор қаратилаётганлиги баён қилинган. Шу билан бирга мустақиллик йилларида Ўзбекистонда алломалар ҳаёт-фаолиятининг ўрганилиши, юбилейларининг ўтказилиши, улар ҳоқиқатини архитектура ёдгорликларининг қайтадан таъмирланганлиги Тошкент шаҳри мисолида кўрсатиб берилган. Ҳозирги кунда Ўзбекистонда маданий, экологик ва гастронмик туризмни ривожлантириш борасида олиб борилаётган ислохотлар кенг ёритилган.

Калит сўзлар: туризм, объект, зиёратгоҳ, ёдгорлик, аллома, юбилей, ислохот, экологик, гастронмик.

КИРИШ

Жаҳон туризмнинг бир қисми бўлган зиёрат туризми халқаро миқёсда кенг фойдаланилиб келинади. Зиёрат туризми объектлари деганда, мамлакат ичида одамлар диққатини тортадиган тарихий обидалар, буюк шахслар қадамжолари каби тарихий, маънавий ва маърифий аҳамиятга молик объектларни ўз ичида бирлаштиради. Зиёрат туризми республикамизда қадимдан ривожланиб келган. Ўзбекистон ҳудудида мустамлака ва Совет давлати ҳукмронлиги даврида, зиёратгоҳларга ташриф таъқиб олинган эди. Алломаларнинг қабрлари харобага айлантирилган. Улардан омборхона, сакловхона сифатида фойдаланилган.

Маълумки, жаҳонда туризмнинг тан олинган 3 та: халқаро туризм, миллий туризм, ички туризм каби гуруҳи мавжуд бўлиб, унинг тематикаси жиҳатдан бир қанча турлари тарихий обидалар ва тарихни ўрганишга қаратилган туризм, зиёрат туризми, этнографик туризм, экологик туризм, таълим олиш, спорт ва бошқа дам олиш билан боғлиқ туризмни ташкил этади.

1996 йил 25 сентябрда “Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазирлигида маданият, фан ва туризм соҳасида халқаро ҳамкорлик бошқармасини ташкил этиш тўғрисида”ги 335-сонли ҳамда 1997 йилда

Ўзбекистонда туризмни барқарор ривожлантириш режаси ишлаб чиқилди Ушбу режа, ўз навбатида, зиёрат туризмини ҳам қамраб олган эди [1].

Юқоридаги тадбирлар асосида, мустақиллик йилларида, муқаддас қадамжоларда ётган авлиё ва алломаларнинг фаолиятига бағишлаб, ЮНЕСКО раҳбарлигида халқаро аҳамиятга эга бўлган саналар ташкил этилиши билан бир қаторда, илмий тадқиқотлар олиб бориш асосий вазифа сифатида белгиланди. Бунинг натижасида, Термизнинг 2500 йиллик, Шаҳрисабз шаҳрининг 2700 йиллик, Қаршининг 2700, Тошкентнинг 2200 йиллик ёши нишонланди.

ТАДҚИҚОТНИНГ АСОСИЙ НАТИЖАЛАРИ

Ўзбек халқи миллий маънавияти, тарихининг бир қисми бўлган муқаддас зиёратгоҳлар Ўзбекистон тарихи ва маданиятида ўчмас из қолдирган машхур кишиларнинг номлари билан узвий боғлиқ бўлиб, уларнинг беқиёс меросини аҳоли орасида тарғиб этиш ҳозирги кунда катта маънавий-маърифий аҳамиятга эга. Республикада етти мингдан ортиқ ёдгорликлар бўлиб, шу жумладан, уларнинг 2500 тасини архитектура ёдгорликлари ташкил этади, уларнинг 2700 дан зиёди археология ва мингдан ортиқ маҳобатли санъат ёдгорликлари давлат ҳимоясига олинган. Шундан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси биринчи Президенти И.А. Каримов томонидан 2008 йил 7 августдаги 938-сонли қарорида муқаддас қадамжоларни сақлаш ва обод этиш, хайрия жамғармасини ташкил этиш тўғрисида амалга оширилган ишлар нақадар муҳимлигини кўрсатди [2:12-32].

Ўзбекистон Республикаси ЮНЕСКО ташкилотининг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида Хивадаги Ичанқалъа кўриқхонасида (1990) ҳамда Бухоронинг тарихий марказида (1993) жойлашган ёдгорликлар, Шаҳрисабз шаҳридаги Темур ва Темурийлар даври меъморий ёдгорликлари (2001) ва Самарқанд шаҳри марказидаги тарихий ёдгорликлар (2002) Халқаро Жаҳон Маданий Мероси Қўмитасига 13 та машхур ёдгорликлар сифатида рўйхатга олинди [3:4-5].

Ўзбекистон Республикаси биринчи Президенти И.А.Каримов раҳбарлигида 2006-2007 йилларда Ҳазрати Имом диний-меъморий мажмуасида катта миқёсда қайта тиклаш, қуриш ва таъмирлаш ишлари олиб борилиб, янги жомеъ масжиди барпо этилди.

Шу билан бирга, XIII-XIX асрларга оид Шайх Зайниддин бобо мақбараси, XV асрга оид Юнусхон, Шайх Хованди Тохур мақбаралари, XVI асрга оид Кўкалдош мадрасаси, XIX асрга оид Хўжа Аламбардор мақбараси, Шайх Абулқосим мадрасаси 15-20 йиллар аввалги қиёфасидан тамомила бошқача кўриниш олди. Натижада пойтахт шаҳри ўз тарихий ёдгорликларини

кайтадан тиклади ва миллий меъморчиликнинг энг янги анъаналарида бажарилган шаҳарсозлик ансамбли яратилди [4, б. 80].

“Хожа Аламбардор” жомеъ масжидининг ҳозирги биносини қуриш 1993 йилдан бошланиб, 2005 йилда ниҳоясига етказилган. Тошкент шаҳар Адлия бошқармасининг 1998 йил 07 августдаги №:79 сонли гувоҳномаси ва Тошкент шаҳар ҳокимлигининг 1998 йил 21 июлдаги №:09-006856 сонли гувоҳномаси билан рўйхатдан ўтган.

Масжиднинг ҳозирги биносини қуриш 1993 йилда бошланган бўлиб, 2005 йилда ниҳоясига етказилган. Масжиднинг эски Хонақоҳи 2009 йилда таъмирлаш ишлари бошланган эди, таъмирлаш ишларида юртимизнинг барча воҳаларидан тажрибали усталар ва дурадгорлар масжидда меҳнат қилишди. 2011 йилнинг 22 июл жума куни илк бор ушбу масжиднинг эски хонақоҳида жума намози ўқилди.

2007 йилда таълим, фан ва маданият бўйича Халқаро ислом ташкилоти (ISESCO) Тошкентни ислом маданияти пойтахти, деб эълон қилди. Бу мамлакатимизда ислом маданияти ва маънавий қадриятларни тиклаш ҳамда сақлаш юзасидан амалга оширилаётган асосий мақсадга йўналтирилган иш натижаларининг халқаро миқёсдаги яна бир эътирофи эди.

Тошкент бу фахрли номга тўлиқ жавоб беради.

Тошкентнинг барча ютуқлари бу Ўзбекистоннинг ҳар томонлама тараққий этганлигининг муносиб кўрсаткичидир.

2009 йили Тошкентнинг 2200 йиллиги муносабати билан Сузук ота мақбарасини таъмирлаш Ўзбекистоннинг биринчи президенти Ислом Каримовнинг юбилей объектлари рўйхатига киритилди. Мақбаранинг ташқи девори чархланган ғиштлар билан қопланиб, ички деворлари пардозланиб таъмирланди. Шуни айтиш керакки, мажмуада зиёратгоҳ барпо қилинаётганда кейинги йилларда, аниқроғи 1997-1998 йилларда қурилган мақбара бузиб ташланиб, унинг остки қавати очилди. Бу ер археологлар иштирокида ўрганиб чиқилди ва очиқ қолдирилиб, пастга олиб тушувчи зинапоя ишланди. Мақбара ўзининг дастлабки кўринишида қайта тикланди.

Ҳозирги Сузук ота маҳалласи ҳудуди илгари бир неча кичик маҳаллалардан иборат бўлган. Жумладан, Чукур кўприк, Мирлар, Андижон ва Чақар маҳаллалари. Бу маҳаллаларнинг ҳар бирида кичик ҳажмдаги гузар масжидлари бўлган. Бу масжидлар кейинги йилларгача сақланган. Мирлар масжиди 1812 йилда, Андижон масжиди 1817 йилда, Чақар масжиди 1820 йилда қурилган [5, б. 17].

2004 йил 24 март куни Ҳожа Аҳрор таваллудининг 600 йиллигини нишонлаш тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг қарори қабул қилинди [6].

2017 йилда Президентимиз кўрсатмасига кўра Аҳмад Яссавийнинг набираси бўлган Сузук ота таваллудининг 800 йиллиги муносабати билан мажмуада катта ҳажмдаги таъмир, тиклаш ишлари олиб борилган. Ҳозирги кунда Сузук ота тарихий меъморий мажмуаси зиёратгоҳга айлантирилган.

Туризм соҳаси сўнгги йилларда давлатларнинг иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий ривожланишига таъсир қиладиган барқарор молия манбаи бўлиб, унинг кенгайиши нафақат ички миллий муносабатларни сақланишида, балки халқаро муносабатларда давлатнинг, халқнинг маданий тарихини кўрсатиб беришга хизмат қилади. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳисобига кўра, туризмда сайёҳлар сонининг йиллик ўсиши сезиларли даражада турли давлатларнинг ялпи ички маҳсулоти (ЯИМ) ҳиссасининг кўпайишига олиб келади ва бу бугунги кунда туризмнинг иқтисодиётдаги улуши муҳим эканлигини кўрсатади [7, бб. 31-39].

Жаҳон мамлакатлари ҳисоб-китобларига кўра, 2017 йилда ер юзидда мусулмон зиёратчилари сони 131 миллионга етиб, бу соҳадаги даромад 142 миллион долларни ташкил қилган. 2020 йилда зиёратчиларининг сони 160 миллионга етиши, 2026 йилга бориб, зиёрат туризми индустрияси ортидан келадиган фойда 300 миллиард долларга етиши кутилмоқда [8].

Айтиш жоизки, сайёҳликнинг ана шундай имкониятларидан келиб чиқиб, республикамызда халқаро туризм бозорини ривожлантириш, уни жаҳон андозалари талаби асосида шакллантириш ва шу орқали иқтисодиётни янада юксалтириш имкониятларига эга бўламиз. Халқаро туризм бозорида, кучли рақобат кураши шароитида кўзланган мақсадга эришиш учун энг аввало аниқ йўналиш, доимий равишда изланиш, фаолиятни жаҳон андозалари даражасида ташкил этиш талаб қилинмоқда.

Қайд этиш жоизки, мамлакатимизда тарихий, маданий, меъморий, археологик аҳамиятга эга бўлган туристларни жалб қилиш мумкин бўлган объектлардан 4000 дан зиёд тарихий ва меъморий обидалар [9], туристик объект сифатида қамраб олингани 140 та деб кўрсатилади [10, бб. 42-45].

Ўзбекистонда туризмнинг барча соҳасини ривожлантириш имкониятлари юқорилиги мутахассислар томонидан таъкидланмоқда. Зиёрат туризми йўналишлари маҳаллий аҳоли учун қўшимча даромад манбаи ҳисобланади. Масалан, Ўзбекистонда 2019 йил якуни бўйича туризмнинг барча соҳаси доирасида хизмат кўрсатишдан 1,3 миллиард доллар маблағ тушган. Ушбу кўрсаткич 2018 йилга нисбатан 30 фоизга кўп [11, бб. 128-122]. Шунингдек, туризм аҳоли бандлигини таъминлашда муҳим роль тутди. 2023 йилга келиб тўғридан-тўғри соҳада туризм 145 минг кишини қамраб олиши режалаштирилган [12, бб. 35-44].

Туризм йўналиши бугунги кунда устувор соҳага айланди. Бу борада мамлакатимиз салоҳияти юқори. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 5 январь ПФ-5611-сон “Ўзбекистон Республикасида туризмни жадал ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”, 2021 йил 9 февраль ПФ-6165-сон “Ўзбекистон Республикаси ички ва зиёрат туризмини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”, 2021 йил 25 август ПҚ-5232-сон “Умумий овқатланиш ва туризм соҳаларини қўллаб-қувватлашнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”, 2022 йил 29 июль ПҚ-338-сон “Туркий давлатлар билан туризм соҳасидаги ҳамкорликни жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”, 2023 йил 26 апрел ПҚ-135-сон “Республиканинг туризм салоҳиётини жадал ривожлантириш ҳамда маҳаллий ва хорижий туристлар сонини янада оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”, 2023 йил 27 июль ПҚ-114-сон “Маъмурий ислохотлар доирасида маданият ва туризм соҳасида давлат бошқарувини самарали ташкил қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 29 июлдаги ВМҚ-289-сон “Маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланишни янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”, 2023 йил 24 февралдаги 100-сон “Ички ва зиёрат туризмини ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Қарорлари каби норматив ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифаларни амалга оширишда ушбу тадқиқот муайян даражада хизмат қилади.

2022 йил 29 июлда “Туркий давлатлар билан туризм соҳасидаги ҳамкорликни жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ.-338-сон қарори қабул қилинди.

Қарор билан туркий дунё доирасида “Табаррук зиёрат” туризм концепцияси тасдиқланди[13].

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 26 апрелдаги ПҚ-135-сон қарорининг 5-иловасидаги Тошкент шаҳрида туризмни ривожлантириш бўйича 2023 йилда амалга ошириладиган чора-тадбирлар режасига кўра Хорижий сайёҳларни жалб қилиш йўналишида:

Тошкент шаҳрига 4,2 млн нафар хорижий сайёҳларни жалб қилиш, бунда, XXVII Тошкент халқаро туризм ярмаркаси доирасида имзоланган 1868 та келишувларга асосан 2,5 млн дан ортиқ, шу жумладан:

тиббиёт, таълим, зиёрат туризми йўналиши бўйича 700 минг нафар;

халқаро форум, кўргазма ва конференциялар ташкил этиш орқали 500 минг нафар;

оммавий-кўнгилочар тадбирларни ўтказиш ҳисобига 500 минг нафар сайёҳларни жалб қилиш,

Тошкент шаҳрида хорижий сайёҳларга хизмат кўрсатувчи 20 та тулоператор фаолиятини йўлга қўйиш. ва турагентлар,

биродар шаҳарлар, жумладан Санкт-Петербург, Баку, Тель-Авив, Сеул, Нагоя ва бошқа шаҳарлар билан ўрнатилган келишувлар асосида Тошкент шаҳрининг туристик салоҳиятини тарғиб қилувчи видеороликларни хорижий давлатлардаги ташқи реклама воситаларида намоиш этиш кўзда тутилган.

Тошкент шаҳрининг бетакрор табиати, дам олиш ва кўнгилочар масканлари, зиёратгоҳ, этнографик ва гастрономик объектларига 360 даражада виртуал ҳолатда онлайн саёҳат қилиш учун махсус платформа яратиш,

Тошкент шаҳрининг замонавий ва таниқли туристик брендини ишлаб чиқиш ва тарғиб қилиш бўйича чора-тадбирларни тасдиқлаш,

Тошкентдаги туризм объектларига хорижий оммавий ахборот воситалари вакиллари, блогер ва таниқли шахслар иштирокида инфотурлар ташкил этиш,

Тошкент метросига виртуал ҳолатда онлайн саёҳат қилиш иловасини ишлаб чиқиш,

бунда, Тошкент метросига виртуал онлайн саёҳат қилиш ҳамда туризм, ижтимоий ва бошқа объектлар тўғрисида маълумотлар берувчи электрон харита ишлаб чиқиш вазифаси қўйилган.

Мазкур қарори доирасида "Ўзбекистон бўйлаб саёҳат қил" дастурига кўра: Тошкент шаҳридаги 1 млн 920 минг нафар аҳолининг республика ҳудудлари бўйлаб саёҳатларини ташкил этиш чораларини кўриш, Тошкент шаҳрига 4,3 млн нафар маҳаллий сайёҳларни жалб қилиш,

8 та вилоятлар билан имзоланган меморандумлар ижроси бўйича 300 минг нафар аҳолини жалб қилиш чораларини кўриш,

оммавий-кўнгилочар тадбирларни ўтказиш ва тиббиёт туризми йўналиши ҳисобига 700 минг нафардан ортиқ аҳоли ташрифини ташкил этиш,

ёшлар, таълим муассасалари ўқувчилари ва талабалари учун туризмнинг тарихий билим берувчи ва маданий-кўнгилочар турларини ривожлантириш орқали 1,5 млн нафар аҳолини жалб қилиш чораларини кўриш,

меҳнат, маҳаллалар жамоалари учун туризмнинг ишбилармонлик, экстремал, экологик ва гастрономик турларини кенг тарғиб қилиш орқали 1 млн нафар аҳолини жалб қилиш чораларини кўриш,

хотин-қизлар учун туризмнинг зиёрат, маърифий, ижтимоий, маданий-кўнгилочар ва экологик турлари бўйича тадбирларни ташкил этиш орқали 300 минг нафар аҳолини жалб қилиш, Тошкент шаҳридаги 1 млн 920 минг нафар аҳолининг республика ҳудудлари бўйлаб саёҳатларини ташкил этиш кўзда тутилган.

Тошкент шаҳрида туризм соҳасидаги тадбиркорлик субъектлари фаолиятини ривожлантириш.

Бунда жами 84 та жойлаштириш воситаси, жумладан 38 та меҳмонхона, 20 та хостел, 20 та оилавий меҳмон уйи ва 6 та бошқа инфратузилма объектларини ташкил этиш.

Тошкент шаҳридаги барча меҳмонхоналар ва сайёҳлар учун яратилган шароитларни хатловдан ўтказиш ҳамда салоҳияти юқори бўлган меҳмонхоналар рўйхатини шакллантириб, уларга юлдуз тоифасини бериш.

Сайёҳларга юқори даражада хизмат кўрсатиш имкониятига эга бўлган, Европа, Осиё ва ўзбек миллий таомлари тайёрланадиган салоҳиятли ресторан, кафе ва барлар рўйхатини шакллантириш ҳамда уларга "туристлар учун меҳмондўст муҳит сертификати"ни жорий қилиш.

Ёзги мавсумга мўлжалланган лойиҳаларни амалга ошириш бўйича "Янги Ўзбекистон боғи" ҳудудидаги кўлнинг бир қисмида чўмилиш ҳавзасини барпо этиш кўзда тутилган.

“Ҳазрати Имом” мажмуасида туристлар учун қўшимча хизматлар яратиш мақсадида объект ичида зиёрат одоби ва тартиби акс эттирилган маълумот тахталарини ўрнатиш.

Объект атрофида шаҳар маркази, метро бекатлари ва бошқа йирик савдо ва кўнгилочар марказларидан зиёратга олиб келувчи йўллар атрофида йўл кўрсаткич ва ахборот белгиларини ўрнатиш режага киритилди[14].

Туризм ривожлантириш мақсадида “Маъмурий ислохотлар доирасида маданият ва туризм соҳасида давлат бошқарувини самарали ташкил қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Президент Фармони (ПФ-114-сон, 27.07.2023 й.) ҳам қабул қилинди.

Фармонга кўра, қуйидагилар ташкил этилди:

Маданият ва туризм вазирлиги негизида Маданият вазирлиги; Экология, атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги ҳузурида Туризмни ривожлантириш қўмитаси ташкил топди [15].

Юртимизда туризмни такомиллаштириш йўлида амалга оширилаётган истикболли ислохотлар хорижий сайёҳлар учун қулай шарт-шароитлар яратиш билан бирга, жаҳон ҳамжамиятида мамлакатимизнинг муносиб ўринга эга бўлишида туристик бозор ҳам муҳим аҳамият касб этади. Жаҳон туризм Ташкилоти прогнозларига кўра, 2030 йилга келиб, саёҳат қилувчилар сони 1.5 млрд кишидан ортиқ бўлиб, тушадиган даромад ҳажми 5.0 трлн доллар бўлиши кутилмоқда. Бу кўрсаткич ўз навбатида юртимизда туристлар сонининг ортишига ўз таъсирини кўрсатади.

Ўзбекистон сайёҳлар хавфсизлиги бўйича Марказий Осиёда энг яхши давлат сифатида тан олинди. Қозоғистон эса минтақада сайёҳларга тиббий

хизмат кўрсатиш даражаси бўйича энг яхши бўлди. Бу ҳақда сайёҳларни хавфсизлик ва тиббий хизмат билан таъминлашга ихтисослашган International SOS ташкилоти мутахассислари хулоса берди.

Статистика агентлиги сўнгги 11 ойда Ўзбекистонга қанча чет эл фуқароси тижорат мақсадида ташриф буюрганини маълум қилди. Унга кўра, жорий йилнинг сўнгги 11 ойида жами 61,1 минг нафар чет эл фуқаролари тижорат мақсадида Ўзбекистонга ташриф буюрган.

Шунингдек, Ўзбекистонга январдан ноябр ойигача тижорат мақсадида энг кўп ташриф буюрган давлатлар фуқаролари қуйидагича:

Туркменистон – 39 342 нафар, Тожикистон – 13 474 нафар, Туркия – 947 нафар, Хитой – 916 нафар, Жанубий Корея – 563 нафар бошқа давлатлардан – 5 824 нафар фуқаролар тижорат мақсадида Ўзбекистонга келган.

Туризм ҳам иқтисодий, ҳам ижтимоий-маданий аҳамиятга эга кенг қамровли соҳа, У даромадлилиги бўйича дунёда учинчи ўринда туради. Яна бир муҳим жиҳати шундаки, бу соҳада кам харажат билан кўп иш ўринлари яратиш имкони мавжуд.

Таҳлилларга кўра, пандемиядан сўнг Ўзбекистонга келаётган хорижлик сайёҳларнинг йиллик ўртача ўсиши 20 фоиздан ортган. Жорий йилнинг январь-ноябрь ойларида мамлакатта 6 миллион 134 минг нафар хориж фуқаролари ташриф буюрган. Йил якунига қадар бу кўрсаткич 7 миллионга етиши тахмин қилинмоқда. Мавжуд рақамлар ўтган 2022 йилнинг 11 ойидаги натижалар билан солиштирилганда, ушбу йилда айрим давлатлардан келаётган туристлар сони бир неча бараварга ошганлигини кўриш мумкин.

Давлатлар кесимида таҳлил қилинганда, ушбу йилда 2022 йилнинг 11 ойига нисбатан Россиядан 676 минг (1,3 баробар кўп), Туркиядан 99 минг (1,4 баробар кўп), Ҳиндистондан 41 минг (2,9 баробар кўп), Хитойдан 39 минг (8,5 баробар кўп), Жанубий Корейадан 35 минг (1,9 баробар кўп), Германиядан 28 минг (1,7 баробар кўп), Италиядан 25 минг (2,9 баробар кўп), АҚШдан 22 минг (1,8 баробар кўп), Франциядан 18 минг (1,7 баробарга кўп) нафар сайёҳ юртимизга ташриф буюрган.

Туризмда муҳим омиллардан бири бу меҳмонхона. Чунки туристлар меҳмонхона хизматидан фойдаланар экан, бу борада энг кичик деталларгача эътибор қаратади.

Бугунги кунда ҳудудларда 183 та янги меҳмонхона (ўринлар сони 11 минг 342 та) ва 207 та хостел (ўринлар сони 7 минг 237 та) янгидан ишга туширилди. Жами жойлаштириш воситалари сони 5 минг 365 та, улардаги ўринлар сони 142 минг 38 тага етказилди. Хонадонларда 333 та оилавий меҳмонлар уйи (ўринлар сони 3 минг 92 та) ташкил қилиниб, уларнинг умумий сони 3 минг 305 та (ўринлар сони 29 минг 300 та) га етди. Туристлар

учун хизмат кўрсатувчи 810 та янги туристик ташкилотлар ва турагентлар фаолияти йўлга қўйилиши натижасида уларнинг сони 2 минг 649 тага етказилди [16].

Туркий давлатлар ташкилотига аъзо давлатлар тилларида юритилувчи 7 тилда “Табаррук зиёрат” платформаси ишга туширилди ва дастлабки босқичда мамлакатдаги 100 та зиёрат объекти платформага киритилди.

Бугунги кунда мамлакатимизда 8 мингдан зиёд маданий мерос объекти ва 122 та музей бор.

Келгусида 31 та туман на 143 та туризм маҳалласининг тарихи, ёдгорликлари ва диққатга сазавор жойлари ҳақида маълумотлар мажмуини яратиш, улар асосида 12 та тилда туристик пакетлар ишлаб чиқиш, Туризм ва сервис объекtlари ишчиларини ўқитиш режалаштирилган.

Бир нафар туристнинг мамлакатда бўлиш давомидаги ўртача харажати 326 долларни ташкил қилади. Бу кўрсаткич ўтган 2021 йилда 224 долларни ташкил этган.

Шунингдек, бу кўрсаткич давлатлар кесимида қаралганда, бир нафар Узок шарқ ва Европа давлатларидан келган сайёҳ 1 минг 66 доллар (2021 йилда 709 доллар), МДХ давлатлари эса 743 доллар (2021 йилда 635 доллар) қўшни давлатлардан ташриф буюрганлар 154 доллардан 257 долларгача мамлакатда маблағ колдирмоқда. Шуни ҳам айтиб ўтишимиз керакки жорий йилнинг 11 ойида 2 миллиард доллар туризм хизмати амалга оширилган. 2024 йилда туризм экспортини 2,5 мллиард АҚШ долларига етказиш бўйича чоралар кўрилади. Хорижий сайёҳлар сонини ҳам 10 миллион нафарга етказиш бўйича иш олиб борилади [17].

ХУЛОСА

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, туризм ҳам иқтисодий, ҳам ижтимоий-маданий аҳамиятга эга кенг қамровли соҳа бўлиб, у даромадлилиги бўйича дунёда учинчи ўринда туради. Яна бир муҳим томони, кам харажат билан кўп иш ўринларини яратиш имконини беради. Ўзбекистоннинг туризм салоҳиёти юқорилиги сабаб, бу соҳа изчил ривожланмоқда. Ўзбекистон жаҳонда энг яхши саёҳлик йўналишлари рўйхатига киритилди. Тошкент Ўзбекистоннинг пойтахти ва қадим шаҳарларидан бири сифатида биринчи навбатда жаҳон давлатларидан келаётган ва республика миқёсида жуда кўп хорижий ва маҳаллий туристларни қабул қилади.

Джураева С. Н.

DSc., доцент кафедры «История Узбекистана»

Национальный университет Узбекистана

sanabar.djuraeva@bk.ru

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется как туризм стал приоритетной сферой в мире, что большое внимание уделяется историческим объектам и святыням как мировому материальному достоянию. В то же время в годы независимости изучение жизни и деятельности ученых в Узбекистане проведение юбилеев, а также восстановление памятников архитектуры, где они похоронены, показаны на примере города Ташкента. В настоящее время широко освещаются реформы, проводимые в Узбекистане по развитию культурного, экологического и гастрономического туризма.

Ключевые слова: туризм, объект, святыня, памятник, юбилей, юбилей, реформа, экологический, гастрономический.

Djurayeva S. N.

DSc., associate professor at the department of «History of Uzbekistan»

National university of Uzbekistan

sanabar.djuraeva@bk.ru

ABSTRACT

This article states that tourism has become a priority field in the world today, and great attention is being paid to historical objects and shrines as world material heritage. At the same time, during the years of independence, the study of the life and activity of scholars in Uzbekistan, the holding of their jubilees, and the restoration of the architectural monuments in which their memory rests have been shown on the example of Tashkent city. Currently, the reforms carried out in Uzbekistan regarding the development of cultural, ecological and gastronomic tourism are widely covered.

Key words: tourism, object, shrine, monument, alloma, anniversary, reform, ecological, gastronomy.